Nuorisoalan asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030

Asia: VNS 3/2026 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030

Teema: OKM:n hallinnonala

Nuorisoala ry edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Nuorisoalan jäseninä on noin 140 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä – käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Kiitämme sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua julkisen talouden suunnitelmasta. Toistamme jo aiemmin esittämämme huolen siitä, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla nähdyt päätökset herättävät vakavia kysymyksiä siitä, millä keinoin nuorten hyvinvointia ja koulutusta aiotaan tulevina vuosina vahvistaa. Nuorisotyön kokonaisrahoitus on edelleen huomattavasti pienempää kuin aiemmin, ja koulutuksen erityissuojeluksesta huolimatta koulutussektorilla on tehty leikkauksia. Pidemmän aikavälin vaikutukset voivat näkyä niin nuorten osallisuudessa, työmarkkina-asemassa kuin yhteiskunnallisessa luottamuksessa – nuorten tulevaisuususko kun on romahtanut ennätysmatalalle samalla, kun nuoret kokevat laajasti paineita työllisyydestä ja koulutuksesta.

Kiinnitämme lausunnossamme huomiota esitetyn pyynnön mukaisesti sivistysvaliokunnan toimialaan. Toivomme valiokunnan kiinnittävän erityistä huomiota seuraaviin asioihin:

- Matalasuhdanteenkin aikana sopeutustoimien tulee olla syrjimättömiä ja eriarvoisuuden kasvua hillitseviä.[1] Toivomme sivistysvaliokunnan kiinnittävän huomiota siihen, onko tällä hallituskaudella tehdyistä päätöksistä tehty riittävät nuorivaikutusten arvioinnit, jotta valiokunta voisi katsoa tehtyjen sopeutusten olleen yleisten heikennysperiaatteiden mukaisia. Haluamme myös muistuttaa muille hallinnonaloille ja erityisesti sosiaaliturvaan tehtyjen sopeutusten kasvattavan nuorisoalan palveluiden tarvetta sekä kysyntää.

- Kuntien viimeaikaisten ja tulevien sopeutustoimien vaikutuksia nuoriin, koulutukseen, nuorisotyöhön sekä harrastamisen ja vapaa-ajan mahdollisuuksiin tulee seurata ja arvioida valtion talousarvioprosessien yhteydessä, jotta voidaan varmistua siitä, että ne eivät eriarvoista nuoria ja kumuloidu kohtuuttomiksi.

- Opintotukiuudistuksen menolisäysten kattaminen liikunta- ja nuorisotoimen avustuksista ei ole perusteltu tai nuorten etua palveleva päätös. Nuorisoalan kokonaisrahoitus on jo

[1] YK:n talous- ja sosiaalikomitea: Open Letter to State Parties regarding the protection of rights in the context of economic crisis.

Nuorisoala

Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

laskenut yli 15 prosenttia verrattuna edelliseen hallituskauteen. Myös evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnalliseen toimintaan kohdennetut säästöt osunevat nuoriin ja nuorten palveluihin.

- Vaikka valtionhallintoon aiotaan kehysriihipäätöksellä palkata 500 uutta kesätyöntekijää tai harjoittelijaa, vaikuttavat valtionhallintoon kohdennetut leikkaukset nuorten aikuisten mahdollisuuksiin työllistyä valtionhallintoon. Olemme myös erittäin huolestuneita valtionhallinnon leikkausten vaikutuksista kansalaisten oikeusturvaan, hyvään hallintoon ja lainvalmistelun laatuun. Nuorivaikutusten arviointi on jo nyt puutteellista, eikä uudistusten kumuloituvia vaikutuksia eri väestöryhmiin kyetä tälläkään hetkellä huomioimaan, vaikka tästä on mm. perustuslakivaliokunnan lausunnoissa esitetty huoli. Haluamme myös muistuttaa oikeuskanslerin todenneen, ettei syksyn 2023 säästölakien valmistelu noudattanut standardeja, ja että henkilöstöresurssien riittävyyteen tulisi tämän johdosta kiinnittää huomiota.[2]

Valtionavustuksista

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan kohdennetaan 135,2 miljoonan euron säästöt kevään 2023 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan nähden.

Kehysriihen 2025 päätöksen mukaisesti Harrastamisen Suomen mallin toimeenpanoon kohdennettu 5 milj. euron pysyvä tasokorotus jatkuu kehyskautena. Haluamme kuitenkin huomauttaa alla mainittujen kuntien sopeutumistoimien todennäköisesti heikentävän harrastusmahdollisuuksia kunnissa. **Saavutettavien harrastusten varmistaminen kaiken ikäisille lapsille ja nuorille on erityisen tärkeää erityisesti nyt, kun perheillä on taloudellisesti niukkaa.**

Kirkkoon kohdennetut sopeutukset osuvat todennäköisesti myös nuoriin kirkon tuottaessa huomattavan määrän nuorisoalan palveluita. Valtion rahoitusta evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin ja avustuksia uskonnolliseen toimintaan vähennetään pysyvästi yhteensä 8,5 milj. eurolla vuodessa vuodesta 2028 alkaen osana sopeutustoimia.

Opintotukiuudistuksen menolisäykset vuosina 2027–2030 kerrotaan katettavan vähentämällä liikunta- ja nuorisotoimen avustuksia vastaavasti. Emme pidä perusteltuna valintaa kohdentaa nuorille tarkoitettuja määrärahoja siirtämällä niitä palveluista etuuksiin esitetyllä tavalla. **Nuorisoalan kokonaisrahoitus on jo laskenut yli 15 prosenttia verrattuna edelliseen hallituskauteen.**

Korkeakoulutus ja opintotuki

Syysistuntokaudella annetaan esitys opintotuen uudistamisesta. Kehysriihessä annettujen tietojen mukaan opintolainahyvitystä kaksiportaistetaan ja huoltajakorotukseen vaikuttaa jatkossa lasten lukumäärä. Emme näe tämän vastaavan sivistysvaliokunnan lausuntokäytännössään asettamiin tavoitteisiin opintotuen kokonaisuudistukselle: valiokunta on osoittanut huolensa nuorten ylivelkaantumisesta sekä opintojen aikaisen toimeentulon turvaamisesta lainarahalla ja todennut lainapainotteisuuden arvioimisen vaativan laajempaa tarkastelua osana opintotuen kokonaisuudistuksen valmistelua (SiVM 5/2023 vp). **Lainahyvityksen kaksiportaistaminen ei pienennä opintolainan suhteellista osuutta opintotuesta eikä lainapainotteisuuteen liittyvää huolellista arviointia ole julkaistu osana työryhmän materiaaleja**.

[2] Valtioneuvoston oikeuskansleri. Päätös 29.1.2024. D:no OKV/1772/10/2023 ym.

Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

Aiemmin tehtyjen päätösten mukaisesti koulutus- ja osaamistason nostoon kohdennetaan kertaluonteisesti yhteensä 100 miljoonan euron lisäpanostus vuosina 2026–2028 osana hallituksen investointiohjelmaa. Lisärahoitus kohdennetaan aloituspaikkojen lisäykseen vuonna 2026 ja tästä aiheutuviin opintotukimenoihin sekä kolmevuotiseen avoimen korkeakoulun opintoseteli-pilottiin. **Opintoseteli on erinomainen keino tukea nuorten siirtymää korkeakoulutukseen, kunhan työttömyysturvaan liittyviä opintojen suorittamista rajoittavia ehtoja korjataan**.

Kuntien taloustilanne heijastuu nuoriin

Kevään 2026 julkisen talouden suunnitelman päätösten kerrotaan heikentävän kuntataloutta noin 60 miljoonalla eurolla. Koska valtaosa kuntien menoista kohdennetaan sivistystoimeen, tulee nämä heikennykset mitä suurimmilta osin koskettamaan koulutusta, nuorisotyötä ja nuorten vapaa-aikaa.

Vuonna 2025 noin neljännes kunnista ilmoitti nuorisotyön resurssien vähentyneen. Niiden kuntien osuus, joissa nuorisotyön resurssit ovat vähentyneet, on kasvanut vuodesta 2023. Vastaavasti kuntien osuus, joissa rahoitus on kasvanut, on vähentynyt. Suomessa nuorisotyön rahoitus perustuu sekä valtion avustuksiin että merkittävissä määrin kuntien omaan panostukseen. Kuntatasolla nuorisotyön rahoitus on sidoksissa yleiseen taloustilanteeseen, kunnan elinvoimaan sekä kunnan tekemiin politiikkavalintoihin, mutta myös nuorisotyön asemaan kunnan sisällä. Vuonna 2024 nuorista 85 prosenttia piti tärkeää, että kunnassa on nuorisotyöntekijä. Osuus on kasvanut 2000-luvulla.[3]

Viidennes 20–24-vuotiaista nuorista on pelkän perusasteen tutkinnon varassa (20,8 % vuonna 2024). Ryhmässä korostuvat miehet. Tämän taustalla vaikuttaa suomalaisten peruskoulujen sisäiset osaamiserot sekä jo nuorelta iältä kasautuneet haasteet ja riittämättömät tukitoimet niin koulutuksessa kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Sosioekonomisen taustan yhteys oppimistuloksiin on voimistunut nopeasti vuodesta 2012 lähtien erityisesti alimman sosioekonomisen neljänneksen tulosten heikon tason vuoksi. OKM:n selvityksen mukaan oppilaat kaipaisivat enemmän opettajan tukea, mutta erityisesti isoissa kaupungeissa nuoret saavat apua harvemmin.[4] **Perhetaustan merkitystä voidaan loiventaa koulutukseen panostamalla, mikä on haastavaa kuntatalouden ollessa tiukilla.**

Myös harrastaminen on yhteydessä osaamistasoon, mutta harrastamisen kustannukset muodostuvat monelle nuorelle harrastamisen esteeksi. Harrastamisen Suomen mallin arvioinnin mukaan huomiota tulisi kiinnittää yhä enemmän niihin nuoriin, jotka edelleen jäävät vaille harrastuksia. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan harrastamisen mahdollisuudet ovat voimakkaasti yhteydessä perheen sosioekonomiseen taustaan: erinomaisen ja hyvin heikon taloudellisen aseman luoma ero viikoittain harrastavien nuorten välillä on 32 prosenttiyksikköä 10–14-vuotiailla ja 56 prosenttiyksikköä 15–19-vuotiailla. Erot korostuvat kesäisin, kun myöskään Harrastamisen Suomen mallin mukaista toimintaa ei ole tarjolla.[5] Kuntatalouden ollessa tiukilla myös maksuttomiin tai edullisiin harrastuksiin ja muihin nuorten vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin panostaminen on haastavaa.

---

[3] Kiilakoski & Leskinen (2026). Miten nuorisotyön rahoitus muuttui vuonna 2025?
[4] ks. Hiltunen ym. (2023). Pisa 2022 ensituloksia.; Hämäläinen ym. (2024). Perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen lakiuudistuksen lasten ja nuorten kuuleminen.
[5] ks. Opetus- ja kulttuuriministeriö (2025). Koululaiskyselyn 2024 tulokset.; Ukkola ym. (2023). Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020.; ME-säätiö (2026). Ratkaiseeko Harrastamisen Suomen malli harrastamattomuuden?; Kivijärvi & Happonen (2025). Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2024.

Helsingissä 11.5.2026

Aleksi Sandroos
Puheenjohtaja

Silla Kakkola
Va. toiminnanjohtaja

Nuorisoala ry

Lisätiedot: Annika Nevanpää, annika.nevanpaa@nuorisoala.fi

Nuorisoala
Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi